

Як розмовляти з людьми, які постраждали від війни: small talk та випадкові розмови

Велика кількість переселенців пережили жахливі події: хтось втратив рідних, хтось житло, роботу, звичне життя. Вони переїхали в пошуках безпечного місця, і зараз у багатьох українців постають питання, як екологічно говорити з незнайомими чи малознайомими людьми, які пережили травматичні події. Такі розмови можуть випадково починатися в кав'ярнях, держустановах, лікарнях тощо.

Якими мають бути правила комунікації в таких ситуаціях?

Ми не знаємо, на якому етапі проживання події людина перед нами – в гострому чи хронічному стресі, втраті, травмі тощо. Від цього, звісно, залежать і особливості комунікації. В будь-якому випадку будьте щирими (це відчувається), чіткими в своїх словах, прямими. Краще уникати двозначних фраз. Якщо бачите, що людина в ступорі чи вас не зрозуміла – перепитайте, чи все їй зрозуміло. Конкретика та реалістичність – найкращі друзі в цьому.

Якщо людина почала розказувати про свій досвід, слухайте стільки, скільки можливо. Ймовірно, вона хоче виговоритися і бути поміченою – це теж одна зі спроб адаптації до нового середовища, спосіб знайти собі місце. Однак варто пам'ятати: така розмова може забрати багато сил. Прислухайтеся до себе, чи готові продовжувати, чи маєте ресурси на неї.

Як себе поводити?

Будьте такими, як ви є. Якщо вам незручно, страшно, ви губитесь – так і скажіть.

- ✓ Уникайте категоричних суджень та висновків, які можуть додати людині сорому, страху чи вини: *«А чого ж ви раніше не виїхали?»*, *«А як же ж ви там батьків залишили?»*, *«І ви не боїтеся за свій дім?»* тощо.
- ✓ Не варто використовувати фрази типу *«Не жалійтеся»*, *«Не перебільшуйте»*, *«Ну он там людям ще гірше було»*, *«Ви маєте бути сильним/ою заради дітей, чоловіка, батьків»*, *«Я вас розумію»*, *«Нічого так реагувати»*, *«Все буде добре»* тощо.

Такі висловлювання люди сприймають знецінюючими, недоречними та неправдивими. Будьте в контакті стільки, скільки вам добре. Якщо хочете завершити розмову, скажіть про це. Буває, страшно слухати про досвід людини, чи ви проживаєте емоційно складний день, чи просто не маєте ресурсу – цілком ок зупинити те, що вам не подобається (тим паче, контакт у такому стані і «видушування» з себе чуйності, співчуття чи підтримки може зашкодити і вам, і людині поруч).

Якщо від вас очікують продовження розмови, можете вибачитися і сказати, як є: *«Я не можу з вами розділити це, мені страшно»*, *«Я дуже виснажений/а, ця розмова забирає в мене багато сил, я не можу її більше продовжувати»*, *«Мені б хотілося вам допомогти, проте зараз я не маю на це сил»* тощо. Важко передбачити тут реакцію людини – імовірно, вона може бути негативною. Втім, і ми спочатку турбуємося про себе, а потім про іншого – це одне з правил збереження адекватної особистості.

Що краще не питати?

- ✓ Не питайте про емоції: *«А вам було страшно?»*, *«А ви думали, що помрете?»*, *«А вам було шкода залишати дім?»* тощо. Це момент, у якому легко провалитися в травмуючі переживання.
- ✓ Не розпитуйте про деталі минулих подій, деталі виїзду, не зупиняйтеся на особливо чутливих ситуаціях – це все можуть бути тригери минулих переживань, з якими можете не впоратися. Це робота фахівця за запитом клієнта.
- ✓ Не питайте про плани на майбутнє – людина може бути в підвішеному стані, це недоречно.

Як підтримати?

Підтримати можна словами *«Я з вами тут, я поруч»*, *«Ви робите достатньо»*, *«Мені прикро, що вам зараз боляче»*, *«Я вам співчую»*, *«Ви робите найкраще з можливого»*, *«Усе колись закінчується, і навіть цьому прийде кінець»*, *«Я вас підтримую»*.

!!!Якщо раптом захочете обійняти людину, **обов'язково** спитайте дозволу. Також поцікавтеся, чим можете допомогти людині, якщо у вас виникає таке бажання. Не обіцяйте допомоги, якщо не плануєте її надавати.

Як реагувати, коли людина розповідає про втрати?

Не розпитувати деталі. Прислухайтеся до себе і віднайдіть доречні слова (можливо, *«Я співчую, що так сталося»*, *«Це складні переживання для мене»*, *«Мені шкода, що вам довелося це пережити»* тощо).

Якщо відчуваєте, що людина емоційно «провалюється» та ситуація неконтрольована, переключіть її на конкретні дії: попросіть щось подати, описати, що є навколо, назвати своє ім'я тощо. Так ви переключите її мозок з емоційного на раціональне.

Варто не залишати людину в переживаннях, якщо ви завершуєте розмову. Необхідно повернути в реальність: *«Зараз ви тут (у кав'ярні, поліклініці,*

парку)», «Ви вже в безпеці», «Чи є у вас у місті хтось знайомий?», «Де ви живете?», «Що ви тут вже бачили?».

Що робити, якщо розповідають, що почувають себе погано?

Ми можемо стикатися з дуже різними реакціями людей на появу переселенців: співчуття, агресія, підтримка, страх, розпач тощо. Усе це – нормальні реакції на ненормальні події. Можна уточнити, де саме людину не приймають (імовірно, що це якісь конкретні контакти). Наголосіть на тому, що це – не все місто, є інші люди. Якщо ви говорите з людиною, ви теж частина цього міста і вам, наприклад, ок бути з нею в контакті.

Щоб знизити почуття страху, тривожності на новому місці, людині добре інтегруватися в якісь групи. Спитайте, де б людина могла себе реалізувати, поки є тут – за інтересами, діяльністю тощо (якщо знаєте конкретні, розкажіть про це). Але важливо не примушувати людину до дій, якщо вона не готова.

Якщо співбесідник/ця говорить, що йому/їй тут погано, пам'ятайте, що навряд чи є хороше місце, якщо ти втратив свій дім чи не можеш туди повернутися. Ми не знаємо, коли ситуація зміниться. Якщо людина помічає тільки погане, спитайте, що в її житті зараз є хорошого. Якщо вона губиться з відповіддю, можете сказати, що людина – жива, у відносній безпеці – це вже хороше.